

dział edukacji muzealnej

Scenariusz lekcji historii dla liceum

Temat: Niezwykłe kobiety XVII wieku

Cele: po zakończeniu lekcji uczeń:

- **zna** przykłady kobiet wybijających się ponad przeciętność w XVII wieku,
- **potrafi** wyjaśnić, wraz z podaniem przykładów, pojęcia roli społecznej kobiet i emancypacji,
- **wie**, jaki był wzorzec zachowań kobiecych w kulturze sarmackiej, jakie były pierwsze przejawy emancypacji kobiet w Polsce.

Forma pracy: grupowa

Metody: burza mózgów, praca z tekstem, drama

Środki dydaktyczne: materiały pomocnicze z tekstami

Czas zajęć: jedna jednostka lekcyjna

Przebieg zajęć:

Wprowadzenie

Zebranie informacji dotyczących pozycji i roli społecznej kobiety w czasach sarmackich, podanie przykładów (wymienienie znanych kobiet XVII wieku, w czym przejawiała się typowość ich życia). Zwrócenie uwagi na fakt, że zachowania różne od standardowego były pierwszymi przejawami emancypacji kobiet. Ustalenie definicji pojęć: *rola społeczna*, *emancypacja*, *feminizm*, *równouprawnienie*.

Przedstawienie celu zadania: odegranie sceny (pantomima, drama, żywe obrazy) charakteryzującej postać niezwykłej kobiety.

Rozwinięcie

Klasa zostaje podzielona na cztery grupy, które przygotowują dramę. Na podstawie krótkiej biograficznej notki uczniowie stawiają hipotezy dotyczące cech i zachowań postaci, które następnie przedstawią w dramie. Po każdym odegraniu sceny pozostałe grupy notują, jakie cechy i zachowania zostały ukazane. Po zakończeniu wszystkich dram każda grupa dostaje pełniejszy opis swojej postaci, aby uzupełnić informacje z faktograficznej notki biograficznej.

Grupa I – Teofila Chmielecka (materiał pomocniczy nr 1, 1a)

Grupa II – Maria Ludwika Gonzaga (materiał pomocniczy nr 2, 2a)

Grupa III – Anna Stanisławska-Zbąska (materiał pomocniczy nr 3, 3a)

Grupa IV – Regina Salomea Rusiecka (materiał pomocniczy nr 4, 4a)

Zakończenie

Zebranie opisów cech, zachowań i postaw niezwykłych kobiet, które wynikały z dramy. Porównanie z informacjami zawartymi w tekstach. Jak bardzo różniły się dramy od szczegółowego opisu (na ile łatwo dało się odgadnąć pewne cechy postaci na podstawie tylko krótkiej notki)? Dlaczego pewne zachowania/cechy tych postaci nie przysły wam do głowy? Czy któreś cechy/zachowania omawianych postaci do dziś są oceniane jako wychodzące poza przyjęte normy? Czy współcześnie mają konotację pozytywną, czy negatywną? Jakie zachowania kobiet dzisiaj zapewniłyby im miejsce w historii pod hasłem: niezwykłe? W jakim sensie każda z postaci jest prekursorką feminizmu? Jakie są dzisiejsze postulaty feminizmu? Czy jest możliwe, że za 300 lat Magdalena Środa, Kinga Dunin, Kazimiera Szczuka czy Agnieszka Graff będą postrzegane jako nieśmiałe prekursorki trendów, które w roku 2309 będą normą?

Praca domowa: *Opisz świat, w którym postulaty feministyczne uważane dziś za zbyt radykalne są normą.* (Uwaga! Należy jasno wytłumaczyć, że chodzi o opis jak najbardziej serio, a nie w konwencji *Seksmisji*)

Materiał pomocniczy nr 1

Teofila Chmielecka nazywana wilczyką kresową była bardzo odważna i prowadziła spartański tryb życia, przez co stała się wzorem żony kresowego żołnierza. Nie pragnęła pałaców ani przepychu, wraz z mężem zarządzała majątkiem, angażowała się także w sprawy związane z wojnami. Miała dwóch synów: Łukasza i Adama. Po śmierci Chmieleckiego wyszła za mąż za Marcina Tulibowskiego.

Materiał pomocniczy nr 2

Ludwika Maria Gonzaga de Nevers. Portret (Wilanów, nr inw. Wil 1286). Królowa była bardzo energiczna, czynnie uczestniczyła w polityce i sprawowaniu władzy. Samodzielnie potrafiła prowadzić wojska. Miała ambitne plany gospodarcze i polityczne. Postulowała wzmocnienie władzy króla i senatu, zmianę systemu głosowania w sejmie oraz elekcję *vivente rege*. Przewyższała inteligencją męża. Błyskotliwa, odcytana i ambitna, prowadziła pierwszy polski salon literacki, w którym bywał m.in. Jan Andrzej Morsztyn. Sprowadziła do Polski trzy zakony: księży misjonarzy w 1651 r., sióstr miłosierdzia w 1652 r. oraz wizytek w 1654 r. Założyła w 1661 r. pierwszą polską gazetę „Merkuriusz Polski”. Szlachta za nią nie przepadała, na jej temat pisano ostre paszkwile.

Materiał pomocniczy nr 3

Anna Stanisławska-Zbąska. Portret (Wilanów, nr inw. MP 4310 MNW). Gdy miała 16 lat, ojciec wydał ją za mąż za Jana Warszyckiego. Mąż był majątny, lecz chory umysłowo, ze skłonnościami do sadyzmu (jak dowodzi żona w swym poemacie). W rozwiązaniu małżeństwa dopomógł król Jan III Sobieski. Jej drugi mąż zmarł na cholera w 1674 r. Trzecim jej mężem został w 1677 r. Jan Bogusław Zbąski. Ich związek był szczęśliwy, ale podczas odsieczy wiedeńskiej (1683) Zbąski został ranny, a wkrótce zmarł wskutek zakażenia krwi. W 1685 r. wydała poemat *Transakcja abo opisanie całego życia jednej sieroty*. Jest to poetycka autobiografia, w której autorka przedstawia własne życie jako pasmo nieszczęść, nazywając się w podtytule sierotą prześladowaną przez los i mężczyzn. Jest to tekst bezcenny jako świadectwo osobiste, przykład barokowego psychologizmu.

Materiał pomocniczy nr 4

Regina Salomea Pilsztynowa, z domu Rusiecka, primo voto Halpirowa (ur./zm. XVIII w.) – pierwsza w dziejach Polski kobieta lekarka. Nie posiadała dyplomu lekarza, nie studiowała medycyny. Podstawy wiedzy medycznej poznała od swojego pierwszego męża Jakuba Halpira – lekarza okulisty, który praktykował m.in. w Stambule. Po śmierci męża Regina Salomea prowadziła tam z sukcesami własną praktykę medyczną; była nadwornym medykiem haremu sułtana Imperium Osmańskiego. Uczyła się tajników medycyny u lekarzy podczas podróży po Europie. W leczeniu kładła nacisk na higienę i zdrowy sposób odżywiania. Jej drugim mężem był Józef Pilsztyn – austriacki oficer. Przez pewien czas była w nieformalnym związku z młodszym od siebie mężczyzną. Pozostawiła po sobie pamiętniki.

Materiały pomocnicze 1a, 2a, 3a, 4a do samodzielnego opracowania na podstawie bibliografii.

Bibliografia:

Chmielowski B., *Nowe Ateny*, Kraków 2003

Kuchowicz Z., *Żywoty niepospolitych kobiet polskiego baroku*, Łódź 1989

Tazbir J., *Kultura polskiego baroku*, Warszawa 1986

Webgrafia:

Salomea Rusiecka

<http://www.onnyks.pl/czytelnia/fascynujace-postaci-kultury:-awanturnica-i-lekarka---regina-salomea-rusiecka,2,2,69>

Ludwika Maria Gonzaga

<http://swiadectwo1.republika.pl/gonzaga1.html>